

საქართველოს ელექტრონული მმართველობა ადგილობრივი თვითმმართველობებში: გამოწვევები და შესაძლებლობები

ერეკლე ზარანდია

ასოცირებული პროფესორი

საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი სეუ

აბსტრაქტი

ციფრული ტექნოლოგიების სწრაფი განვითარება და მათი ინტეგრაცია მმართველობით პროცესებში თანამედროვე საზოგადოებებში შეუქცევად პროცესად იქცა. ადგილობრივი თვითმმართველობის სისტემის ეფექტიანობა მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული მის ადაპტაციაზე თანამედროვე ტექნოლოგიებთან, რაც საშუალებას აძლევს მუნიციპალიტეტებს გააუმჯობესონ მოქალაქეებთან კომუნიკაცია, გაზარდონ სერვისების ხელმისაწვდომობა და ოპტიმიზაციის გზით შეამცირონ ბიუროკრატიული ბარიერები. ამას კი, ელექტრონული მმართველობის ცნებასთან მიიყვანა.

„სახელმწიფოსა და საზოგადოებას შორის კომუნიკაცია თანამედროვე ციფრული ტექნოლოგიების გამოყენებით“ არის ელექტრონული მმართველობა¹. თუმცა, ელექტრონული მმართველობა ასევე მოიცავს შიდა კომუნიკაციას სახელმწიფოსა და ბიზნესს შორის, ისევე როგორც თავად სახელმწიფო ინსტიტუტებს შორის, რომელიც ტარდება ციფრული ტექნოლოგიების საშუალებით².

კვლევის მიზანია საქართველოს ადგილობრივი თვითმმართველობის ციფრული ტრანსფორმაციის პრაქტიკის ანალიზი, მისი განვითარების ძირითადი ეტაპების, მიღწევებისა და არსებული გამოწვევების შეფასება. საქართველოს მთავრობამ ბოლო წლებში არაერთი ნაბიჯი გადადგა ციფრული მმართველობის ელემენტების მიმართულებით, მათ შორის "ღია მმართველობის პარტნიორობის" (OGP) ინიციატივის ფარგლებში, თუმცა მუნიციპალიტეტებს შორის ტექნოლოგიური უთანასწორობა და ციფრული უნარების დეფიციტი კვლავ სერიოზულ გამოწვევებად რჩება.

ტექნოლოგიური გადაწყვეტილებების ეფექტიანობა დამოკიდებულია მათ მომხმარებელზე, ანუ ადგილობრივ მოსახლეობაზე, რომლებიც უნდა იყვნენ მზად, მიიღონ და გამოიყენონ ელექტრონული სერვისები. კვლევის მიხედვით, საქართველოში მოსახლეობის ნაწილი კვლავ ენდობა ტრადიციულ, ქაღალდზე დაფუძნებულ პროცესებს და ნაკლებად იყენებს ონლაინ სერვისებს.

საკვანძო სიტყვები: ადგილობრივი თვითმმართველობა, ელ-მმართველობა, ციფრული უნარები, გამოწვევები და ანალიზი.

¹ Koh, C. E., Ryan, S., & Prybutok, V. R., Creating value through managing knowledge in an e-government to constituency (G2C) environment. Journal of Computer Information Systems, 45(4). 2005. 32-41.

² Alshehri, M., Drew, S., E-government fundamentals. Proceedings of the IADIS International Conference ICT, Society and Human Beings 2010. <https://research-repository.griffith.edu.au/server/api/core/bitstreams/12e5b562-5943-5975-878c-883c973a898d/content> [უ. გ. 01.03.2025].

შესავალი

ლოგიკურია იმის თქმა, რომ 21-ე საუკუნე ციფრული ტექნოლოგიების ხანაა.³ კომპიუტერიზაციამ და „ინტერნეტიზაციამ“ სრულად მოიცვა თანამედროვე სამყარო და დაიმკვიდრა თავი ადამიანის არსებობის ყველა ასპექტში⁴. შეიძლება ითქვას, რომ მსოფლიო ახლა ციფრულ ტექნოლოგიაზე დამოკიდებული. სოციალური ცხოვრების ყველა ასპექტმა, მათ შორის სახელმწიფო მმართველობის პროცესმა, გავლენა მოახდინა ინტერნეტმა⁵.

ამ მსოფლიო ქსელის მნიშვნელობა სახელმწიფო მმართველობაში სულ უფრო და უფრო მნიშვნელოვანი ხდება თანამედროვე, განვითარებულ ქვეყნებში⁶. ციფრული ტექნოლოგიების მაქსიმალური პოტენციალის გამოყენების მცდელობით, ხელისუფლება ეხმარება „კარგი მმართველობის“ კონცეფციების ჩამოყალიბებასა და განვითარებაში, როგორცაა ეფექტურობა, ანგარიშვალდებულება, გამჭვირვალობა და ა.შ.⁷ ასობით ინტერნეტ სერვისები ხელმისაწვდომია მოსახლეობისთვის. თანამედროვე დემოკრატიის ყველაზე დიდი მიღწევა შეიძლება იყოს მოქალაქეებისთვის ელექტრონული ანგარიშების მიწოდება სახელმწიფო საქმიანობის შესახებ ან საყოველთაო და სამართლიანი არჩევნების ჩატარება ინტერნეტის საშუალებით⁸.

ქალაქის გარეშე საოფისე პრაქტიკა ფართოდ გამოიყენება ესტონეთის საჯარო სექტორში ელექტრონული დოკუმენტებისა და ჩანაწერების მართვის სისტემების (EDRMS) გამოყენებით. მიუხედავად მრავალი გამოწვევისა და დაბრკოლებისა, ესტონეთმა დროთა განმავლობაში გადალახა ისინი და გაზარდა თავისი ეფექტურობა. ქვეყანაში საჯარო დოკუმენტების გაცვლის 90%-ზე მეტი ციფრული დოკუმენტია⁹. საქართველოში საჯარო სექტორი მიისწრაფვის მიჰყვეს წარმატებული ტრანსფორმაციის ესტონურ მოდელს.

თანამედროვე სამყარო ასევე დაინახა მმართველობის სისტემების პარადიგმის ცვლილება გლობალიზაციის, განვითარებისა და ახალი გამოწვევების გამო. ამ ფაქტორების გამო, სახელმწიფო ადმინისტრირება გახდა დღევანდელი ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი თემა.

სამთავრობო სისტემების ევოლუცია დღეს შეიძლება გავიგოთ ძალაუფლების გადანაწილების კონტექსტში (საზოგადოება უკეთესი საზოგადოებისთვის). ყოვლისშემძლე ძალაუფლების დღეები მსოფლიოს ნებისმიერ კუთხეში დიდი ხანია გავიდა და თითოეულ საზოგადოებაში მთავარი მოთამაშეების რაოდენობა მნიშვნელოვნად შეიცვალა.

ეს პროცესი დაჩქარდა მეოცე საუკუნის მეორე ნახევარში. მმართველობის სისტემაში ძალაუფლების ჰორიზონტალური განაწილება (ხელისუფლების განაწილება

³ Bisen, S. S., The Impact of the Internet in Twenty-First Century Addictions: An Overview in Psychological, Social and Cultural aspects of Internet addiction. IGI Global, 19. 2018.

⁴ Wellman, B., The Internet in everyday life. John Wiley & Sons. 2002.

⁵ Dutton, W. H., Peltu, M., The emerging Internet governance mosaic: connecting the pieces. 2005.

⁶ Polat, R. K. The Internet and political participation: Exploring the explanatory links. European journal of communication 20(4), 2005. 435-459.

⁷ Saxena, K. B. C., Towards excellence in e-governance. International Journal of Public Sector Management, 18(6), 2005. 498-513.

⁸ Vassil, K., Solvak, M., Vinkel, P., & Alvarez, R. M., The diffusion of internet voting. Usage patterns of internet voting in Estonia between 2005 and 2015. Government Information Quarterly. 33(3), 2016. 453-459.

⁹ Pappel, I., Tsap, V., Draheim, D., The e-LocGov model for introducing e-governance into local governments: an Estonian case study. IEEE Transactions on Emerging Topics in Computing. 9 (2). 2021. 597-611. DOI: 10.1109/TETC.2019.2910199.

ხელისუფლების სხვადასხვა ორგანოებს შორის, როგორცაა პარლამენტი, აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლება) ინსტიტუციონალიზებული იყო და ძალაუფლების ვერტიკალური განაწილება დაიწყო (ზოგ ადგილას) ქვენაციონალურ ქვედონეებზე (რეგიონებს, ქალაქებსა და თემებს შორის) სახელმწიფოს შიგნით. რა თქმა უნდა, როდესაც საქმე ეხება ძალაუფლებისა და პასუხისმგებლობების ჰორიზონტალურ გადანაწილებას, უნდა გავითვალისწინოთ გადანაწილებული რესურსების, შესაძლებლობებისა და არსებული თუ პოტენციური სირთულეების დასაძლევად მზადყოფნის საჭიროება. შედეგად, გაჩნდა ახალი საჯარო მმართველობისა და მართვის სტილი.

საჯარო მმართველობის სფეროში მიმდინარე ტრანსფორმაციის პროცესში სამი ზოგადი ტენდენციაა:

1. საჯარო ხელისუფლების როლის შეცვლა მმართველობის პროცესში;
2. ცენტრალური ხელისუფლების ფუნქციების ტერიტორიული და დარგობრივი ტრანსფორმაცია;
3. საერთაშორისო რეჟიმებისა და საერთაშორისო კონკურენციის გაზრდილი გავლენა.

ეს ტენდენცია შესამჩნევია ადგილობრივ და რეგიონულ განვითარებაშიც¹⁰.

მმართველობის თანამედროვე სისტემა დიდწილად დამოკიდებულია დეცენტრალიზებულ, ადგილობრივი ხელისუფლების დემოკრატიულ მექანიზმებზე და მონაწილეობით განხორციელებაზე. ლიტერატურის რაოდენობა ხაზს უსვამს კარგი მმართველობის მნიშვნელობას, მთელი მთავრობის მიდგომას და სხვა ინოვაციური მიდგომების პოპულარიზაციას.

ზოგადად, ცენტრალურ და ადგილობრივ ხელისუფლებას შორის ურთიერთობა მნიშვნელოვან ცვლილებებს განიცდის მრავალი განსხვავებული ფაქტორის გამო: გლობალიზაცია, ევროპული სტრუქტურების გავლენა, ურბანიზაცია და სხვა.

დეცენტრალიზაციის იდეა მოითხოვდა ადგილობრივი თვითმმართველობის პრინციპების გაძლიერებას და მის დღის წესრიგში დაყენებას. ევროპულმა სახელმწიფოებმა ამ მოთხოვნას უპასუხეს ადგილობრივი თვითმმართველობის ევროპული ქარტიის შემუშავებით (ადგილობრივი თვითმმართველობის ევროპული ქარტია, 1985 წ.). რაოდენობის მატებასთან ერთად ქარტიის ხელმოწერთა შორის, მნიშვნელოვანი ცვლილებები განიცადა ამ ქვეყნების კანონმდებლებმა.

კვლევის მეთოდოლოგია

როგორც კვლევის პროცესის ნაწილი, გამოყენებული იქნა ინდუქციური შემთხვევების შესწავლა (Case Study) კონკრეტული ფენომენის შესასწავლად¹¹. იინი განსაზღვრავს შემთხვევების შესწავლას, როგორც „ემპირიულ მეთოდს, რომელიც იკვლევს თანამედროვე ფენომენს სიღრმისეულად და მის რეალურ კონტექსტში“¹². ოთხი მნიშვნელოვანი მიზეზი ამართლებს ამ მეთოდის არჩევას. პირველი ნაბიჯში, ის განმარტავს რთულ სავარაუდო მიზეზობრივ კავშირებს რეალურ სამყაროში ინტერვენციებში. მეორე, ის აღწერს რეალურ სამყაროს კონტექსტს, რომელშიც მოხდა პასუხი. მესამე, მას შეუძლია უზრუნველყოს შეფასების კონკრეტული თემების მიმოხილვა. დაბოლოს, შემთხვევის შესწავლა ხელს

¹⁰ Pike A., Rodriguez-Pose A., Tomaney, J., Local and Regional Development. London: Routledge. 2006.

¹¹ Willis, J. W., Foundations of Qualitative Research - Interpretive and Critical Approaches. In Willis, J. W., California: Sage Publications, Inc. 2007.

¹² Yin, R. k., Case Study Research and Applications Design and Methods. In R. k. Yin, Case Study Research and Applications Design and Methods. Los Angeles: SAGE Publications, Inc. 2018.

უწყობს სიტუაციების გარკვევას, როდესაც დაკვირვებას არ აქვს მკაფიო, ცალკეული შედეგები.

კვლევის მეთოდოლოგია დაფუძნებულია როგორც ქართული, ისე უცხოური მეცნიერებების თეორიულ ნაშრომებზე, ასევე აქტიურად არის გამოყენებული საერთაშორისო ორგანიზაციების ანგარიშები. თემის უფრო დეტალურად შესასწავლად ავტორმა თვისებრივი კვლევის შედეგად ჩაატარა ინტერვიუ კომპეტენტურ პირებთან და მუნიციპალიტეტების წარმომადგენლებთან. იმის დადგენა, მზად არიან თუ არა ადგილობრივი თვითმმართველობები, განახორციელონ ელექტრონული მმართველობა მმართველობის პროცესში, როგორც ცოდნის, ისე ფინანსური თვალსაზრისით, მოსახლეობის უფრო მეტი მონაწილეობის ხელშეწყობისთვის. სწორედ ამიტომ ჩატარდება გასაუბრება ადგილობრივ ხელისუფლებასთან, რათა დადგინდეს მათი ამჟამინდელი შესაძლებლობები და ხედვა ელექტრონული მმართველობისა და ელექტრონული სერვისების კუთხით.

კვლევის მიზნებიდან გამომდინარე, შემუშავდება კონკრეტული კითხვარი. ჩატარდება სიღრმისეული კვლევა, სადაც ავტორმა კონკრეტულ შემთხვევად აიყვანა საქართველოს სამეგრელოს ზემო სვანეთის რეგიონის ადგილობრივი თვითმმართველობები. რესპონდენტებთან სიღრმისეული ინტერვიუები ხელს შეუწყობს კრიტიკული ტენდენციების და სახელმწიფო პოლიტიკის ხარვეზების შესწავლას. სიღრმისეული ინტერვიუები დაეხმარება ავტორს ადვილად მიიღოს უკუკავშირი რესპონდენტებისგან, განსაკუთრებით იმის გათვალისწინებით, რომ სამიზნე აუდიტორია ამ ეტაპზე ავტორისთვის ნაკლებად ხელმისაწვდომი იყო (დისტანციის გამო).

ექსპერტთა ინტერვიუების შედეგების ანალიზის საფუძველზე შემუშავდება სტრუქტურირებული რაოდენობრივი კვლევის კითხვარი, რომელშიც მონაწილეობას მიიღებს 205-მდე ადამიანი. რაოდენობრივი კვლევის შედეგად მიღებული მონაცემები ავტორს დაეხმარება საკვლევ კითხვებზე მეორე და მესამე პასუხის გაცემაში. რაოდენობრივი შედეგები დამუშავდება SPSS-ში.

კვლევის დროს ძირითადად გამოყენებულია შემდეგი მეთოდები: კვლევის ფარგლებში შეიქმნა რაოდენობრივი (ონლაინ გამოკითხვა) კითხვარი კვლევის მიზნებიდან გამომდინარე. ასევე გამოყენებული იქნება ანალიზის, სინთეზის, ხარისხობრივი, სტატისტიკური და შედარების მეთოდები. (ინტერვიუ ჩატარდა ონლაინ).

1. საქართველოს ელექტრონული მმართველობის მიმოხილვა ღია მმართველობის პარტნიორობის (OGP) ფარგლებში

ეს ნაწილი აანალიზებს ღია მმართველობის პარტნიორობის (OGP) ფარგლებში შემუშავებულ და განხორციელებულ სამოქმედო გეგმებსა და სტრატეგიებს, რომელიც ეფუძნება ელექტრონული მმართველობის პოლიტიკას.

ყოველ ორ წელიწადში ერთხელ გაერო აქვეყნებს ელექტრონული მმართველობის კვლევის განახლებულ შედეგებს, რომელიც ითვლება ყველაზე ყოვლისმომცველ და გავლენიანად ამ სფეროში. კვლევა აანალიზებს ელექტრონული მმართველობის განვითარების ტენდენციებს ორგანიზაციის ყველა წევრ ქვეყანაში.

სწორი ელექტრონული პორტალები და ელექტრონული სერვისები ელექტრონული მმართველობის განვითარების მნიშვნელოვანი კომპონენტებია. საქართველო შეუერთდა ღია მმართველობის პარტნიორობის (OGP) საერთაშორისო პროექტს 2011 წელს, რათა გაზარდოს გამჭვირვალობა და ანგარიშვალდებულება წევრი ქვეყნების მმართველობის

პროცესში და ამისთვის აუცილებელი ინსტრუმენტები თანამედროვე ტექნოლოგიები და ელექტრონული სერვისებია. ბოლო ათი წლის განმავლობაში დანერგილი სახელმწიფო ციფრული სერვისების უმეტესობა ამ დოკუმენტებშია განსაზღვრული.

OGP პროექტის ფარგლებში, საქართველო მიზნად ისახავდა შემდეგი გამოწვევების მოგვარებას:

- I. საჯარო სერვისების ხელმისაწვდომობა და გაუმჯობესება;
- II. საჯარო სექტორის მიმართ ნდობის გაზრდა;
- III. საჯარო რესურსების ეფექტიანი მართვა;
- IV. უსაფრთხო პირობების შექმნა.

საქართველომ შეიმუშავა და წარმატებით განახორციელა ოთხი სამოქმედო გეგმა სამოქალაქო საზოგადოებასთან თანამშრომლობით პარტნიორობაში გაწევრიანების შემდეგ¹³. სამოქმედო გეგმების ფარგლებში მეტ-ნაკლებად წარმატებით განხორციელდა ათობით ელექტრონული სერვისი, რომლებმაც მნიშვნელოვანი როლი ითამაშეს ქვეყნის ელექტრონული მმართველობის განვითარებაში. საქართველო მზადაა 2012 წლიდან ოთხივე გამოწვევაში ერთდროულად განახორციელოს ზომები OGP-ის პარტნიორობის ფარგლებში.

პირველი გამოწვევა „მომავლის საჯარო სამსახური“ რამდენიმე ასპექტისგან შედგებოდა: გამოწვევის პასუხისმგებლობა, რომელიც ელექტრონული მმართველობის კომპონენტებია, ჩამოთვლილია ქვემოთ:

პროცესის განვითარებაში „ადგილობრივ თვითმმართველობაში ელექტრონული მმართველობის დანერგვის“ გამოწვევა მოიცავდა ორ მიმართულებას: საპილოტე მუნიციპალიტეტების ინტეგრაცია ელ-მმართველობის სისტემაში და საზოგადოებრივი ცენტრების შექმნა.

სამოქმედო გეგმის განხორციელების ანგარიშში აღნიშნულია, რომ ამ ვალდებულების საწყისი კურსია – საპილოტე მუნიციპალიტეტების ჩართვა ელექტრონულ მმართველობის სისტემაში – ნაწილობრივ შესრულდა. ამ მიმართულებით მნიშვნელოვანი პროგრესი იყო ელექტრონული დოკუმენტბრუნვის სატესტო სისტემის დანერგვა ხუთ მუნიციპალიტეტში, რაც მნიშვნელოვნად გაამარტივა მოქალაქეთა მომსახურების პროცესი.

რაც შეეხება მეორე მიმართულებას, მთავრობამ გახსნა თანამედროვე ტექნოლოგიებით აღჭურვილი საზოგადოებრივი ცენტრები 12 დამატებით მუნიციპალიტეტში. აღნიშნულ ცენტრებში კვალიფიციური პერსონალი მოქალაქეებს უწევს დახმარებას როგორც ციფრული ტექნოლოგიების, ისე საჯარო სერვისების ეფექტურად გამოყენებაში.

საზოგადოებრივი ცენტრის მომხმარებლებს მომსახურებას უწევს სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტო, საქართველოს ეროვნული არქივი, საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო, სოციალური მომსახურების სააგენტო და შპს „სოფლის მეურნეობის ლოგისტიკისა და სერვისების კომპანია“. მაგთიკომი და ლიბერთი ბანკი ორი კერძო კომპანიაა ცენტრში. ამჟამად საქართველოს მასშტაბით 88 საზოგადოებრივი ცენტრია განთავსებული¹⁴.

¹³ OGP Georgia. (2012-2019). Georgia developed and successfully implemented 4 Action Plans in cooperation with civil society: Retrieved from OGP Georgia: <https://ogpgeorgia.gov.ge/en/action-plan>. [უ.გ. 01.03.2025].

¹⁴ Community Centers. 2021.

მოქალაქეთა პორტალის - My.gov.ge-ს ამოქმედება იყო გარდამტეხი მომენტი ქართული ელექტრონული მმართველობის ევოლუციაში¹⁵. 2012 წელს გაშვებული პლატფორმა გაფართოვდა მომდევნო წელს, რათა მოეხდინა 80-მდე კომუნალური გადასახადი და 50 სახელმწიფო სერვისი. ვინაიდან მის გარეშე შეუძლებელია არსებული სახელმწიფო ელექტრონული სერვისების სისტემატიზაცია და ინტეგრირება, მოქალაქის ციფრული პორტალი არის პირველი ნაბიჯი ელექტრონული მმართველობის განხორციელების პროცესში. OGP-ის 2012-13 წლების სამოქმედო გეგმის ანგარიშში ნათქვამია, რომ ეს ვალდებულება სრულად შესრულდა.

გამოწვევა II - საზოგადოების ჩართულობის გაზრდა ელექტრონული სერვისების განხორციელების გზით, როგორიცაა:

- პორტალების გააქტიურება, როგორიცაა Data.gov.ge და Ichange.ge; საჯარო ინფორმაციის პროაქტიული გამჟღავნება;
- პოლიტიკური პარტიების ფინანსების გამჭვირვალობა;
- მოქალაქეთა მონაწილეობა საკანონმდებლო ხელისუფლებაში;

სახელმწიფო ელექტრონული პორტალების Data.gov.ge-სა და Ichange.ge-ს შექმნა და დანერგვა ამ პროექტის საწყისი ვალდებულება იყო. სამოქმედო გეგმა ითვალისწინებს, რომ Ichange.ge იყოს ელექტრონული პეტიციების სახელმწიფო კარიბჭე, ხოლო Data.gov.ge იყოს სახელმწიფო ღია მონაცემთა პორტალი.

ეს ვალდებულება განისაზღვრა, როგორც შემდგომი სამოქმედო გეგმის ერთ-ერთი პრიორიტეტი. სახელმწიფო ღია მონაცემთა პორტალი - data.gov.ge - შეიქმნა და ამოქმედდა მომდევნო პერიოდში (2014-15), თუმცა გარკვეული ხარვეზებით. ელექტრონული პეტიციების პორტალი Ichange.gov.ge არ შექმნილა 2012-13 წლების სამოქმედო გეგმის კონტექსტში და ვერ მომზადდა და ამოქმედდა 2014-15 წლების სამოქმედო გეგმის მიხედვით, თუმცა, საიტი 2018 წელს ამოქმედდა.

მოქალაქეთა მონაწილეობა საკანონმდებლო ხელისუფლებაში 2012-13 წლების სამოქმედო გეგმის მეორე გამოწვევის მესამე ვალდებულებაა, რომელიც შეესაბამება ციფრულ ტექნოლოგიებს. დოკუმენტის მიხედვით, საკანონმდებლო მაცნეს ვებ-გვერდზე (www.matsne.gov.ge) ნებისმიერ ქართველს შეეძლება კომენტარი გააკეთოს საკანონმდებლო აქტებზე ან კანონპროექტის ნებისმიერ მუხლზე, გააკრიტიკოს, შეაფასოს ან/და წარადგინოს საკუთარი ინიციატივა. გეგმის მიხედვით, მოქალაქეთა შენიშვნებსა თუ ინიციატივებზე რეაგირებას მოახდენდა სპეციალური კომისია. ტექნიკურად ვებგვერდი მუშაობდა, მაგრამ დაპირება მხოლოდ ნაწილობრივ შესრულდა, რადგან შეუძლებელი იყო მოქალაქეების ქმედებებზე რეაგირების ერთგული გუნდის შექმნა.

გამოწვევა III - საჯარო რესურსების უკეთესი მართვა - მოიცავდა ორ პასუხისმგებლობას: ელექტრონული შესყიდვების სისტემის დანერგვას და ელექტრონულ დეკლარაციებს. სამოქმედო გეგმით განსაზღვრული ვალდებულება ელექტრონული შესყიდვების სისტემასთან დაკავშირებით გულისხმობდა შესაბამისი ელექტრონული პორტალების შექმნასა და გამართული ფუნქციონირების უზრუნველყოფას.

- www.procurement.gov.ge - სახელმწიფო შესყიდვების ელექტრონული სისტემის გაუმჯობესება;
- www.eauction.ge - სახელმწიფო აუქციონების ელექტრონული სისტემა.

¹⁵ My.gov.ge. 2012. Georgia.

2012–13 OGP-ის სამოქმედო გეგმის ანგარიშის მიხედვით, საქართველოში წარმატებით ჩამოყალიბდა სახელმწიფო შესყიდვებისა და აუქციონის სისტემა. მიუხედავად იმისა, რომ ვალდებულება ძირითადად შესრულდა, გეგმის გაცხადებული მიზანი - შესყიდვის ხარისხისა და ფასის დაბალანსება ვერ მოხერხდა.

აღნიშნული პუნქტის ფარგლებში, სახელმწიფო შესყიდვების ტენდერები უნდა ჩატარებულიყო ერთიანი ელექტრონული სისტემის გამოყენებით. აღნიშნული მიზნის მისაღწევად, სამოქმედო გეგმის ფარგლებში შემუშავდა ინოვაციური ელექტრონული მოდელი, რომელიც წარმატებით ინტეგრირდა სახელმწიფო შესყიდვების ოფიციალურ პლატფორმაში — tenders.procurement.gov.ge.

ანგარიშში ნათქვამია, რომ დაპირება სრულად შესრულდა. აღნიშნული მეთოდი 2015 წელს 12 ტენდერის ელექტრონულად შეტყობინებისთვის იქნა გამოყენებული, რაც ადასტურებს, რომ ელექტრონული შესყიდვების მექანიზმი დანერგილი და ეფექტურად იქნა გამოყენებული.

გამოწვევა IV - უსაფრთხო გარემოს შექმნა - სამი ვალდებულების გაერთიანება:

- სისხლის სამართლის ელექტრონული სამართალწარმოებისა და სტატისტიკის სისტემის დანერგვა ვალდებულების შესაბამისად, სისხლის სამართლის პროცესის ელექტრონიზაცია გულისხმობს სამართალწარმოების სრული ციკლის ელექტრონულ სისტემაზე გადასვლას, რომელშიც აქტიურად იქნებიან ჩართულნი როგორც საგამომიებო უწყებები, ისე სასამართლოები. სისტემის დანერგვა მიზნად ისახავს სამართალწარმოების პროცესის გამჭვირვალობის, ეფექტიანობისა და ოპერატიულობის გაუმჯობესებას, ასევე სისხლის სამართლის ელექტრონული სტატისტიკის წარმოების სტანდარტიზაციასა და ანალიტიკის ხელშეწყობას.

- დანაშაულის რუკა - ვალდებულების მიხედვით, შესაბამისმა ორგანოებმა უნდა შექმნან რუკა, რომელზეც რეგიონში ყველა რეგისტრირებული დანაშაულია გამოსახული.

- უსაფრთხო ზონა - ვალდებულება შექმნას ვერსია - www.igov.ge, რომელიც საშუალებას მისცემს ნებისმიერ პირს ელექტრონულად მიეწოდოს შესაბამის უწყებებს მის ტერიტორიაზე არსებული პრობლემების შესახებ ინფორმირება.

OGP-ის 2012–2013 წლების სამოქმედო გეგმის ფარგლებში განსაზღვრული ვალდებულებები, რომლებიც მიზნად ისახავდა მეოთხე გამოწვევაზე „უსაფრთხო გარემოს შექმნაზე“ რეაგირებას, სხვადასხვა მიზეზის გამო საანგარიშო პერიოდში ვერ შესრულდა.

მიუხედავად ამისა, 2014–2015 წლების განახლებული სამოქმედო გეგმის ფარგლებში კვლავ შემუშავდა შესაბამისი მექანიზმები აღნიშნული გამოწვევის საპასუხოდ. კერძოდ, მეოთხე გამოწვევა კვლავ დაისახა პრიორიტეტად და მასთან დაკავშირებული ორი ძირითადი: 1. ალტერნატიული 112 არხების განვითარება, რაც ითვალისწინებდა მოქალაქეებისთვის გადაუდებელი დახმარების გაწევის არხების დივერსიფიკაციას და ხელმისაწვდომობის გაზრდას; 2. დანაშაულის ინტერაქტიული სტატისტიკისა და კრიმინოგენური რუკების შექმნა, რაც მიზნად ისახავდა დანაშაულის მონაცემების ვიზუალიზაციასა და ანალიტიკას, რათა გაზრდილიყო უსაფრთხოების პოლიტიკის დაგეგმვის ეფექტიანობა.

GPS ტრეკერი გამოიყენებოდა, როგორც საგანგებო სამსახურებთან კომუნიკაციის დამატებითი არხი, როგორც „112-თან კომუნიკაციისთვის ალტერნატიული არხების შექმნის“ სტრატეგიის ნაწილი. გარდა ამისა, დაემატა სწორი პროგრამული უზრუნველყოფა სატელიტური სიგნალის უწყვეტი მიღების გასააქტიურებლად. 2015 წლიდან სმენის დაქვეითების მქონეთათვის მეტი სერვისი დაინერგა, კონკრეტულად „112“-

თან დაკავშირების შესაძლებლობა ვიდეო ზარებითა და ტექსტური შეტყობინებებით. 2014–15 OGP ანგარიშის დასკვნები მიუთითებს, რომ ის სრულად განხორციელდა.

2. საქართველოს ელექტრონული მმართველობის განვითარების ინდექსის პროგრესის შეფასება და გაზომვა გაეროს შესაბამის ინდიკატორზე დაყრდნობით

ელექტრონული მმართველობის საქართველოში არსებული მდგომარეობის აღსაწერად ავტორმა გამოიყენა როგორც საერთაშორისო, ისე ადგილობრივი კვლევები. ამ მხრივ აღსანიშნავია, რომ გაეროს კვლევა ელექტრონული მმართველობის შესახებ, რომელიც მოიცავს ყველა წევრ ქვეყანას და ანალიზებს ელექტრონული მმართველობის ტენდენციებს, რაც საშუალებას გვაძლევს ცალსახად განვსაზღვროთ ზოგადი ელექტრონული მმართველობის რეიტინგი და დონე ქვეყანაში. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ მხოლოდ გაეროს მონაცემების საფუძველზე შეუძლებელია ფაქტობრივი სიტუაციის აღწერა. აღნიშნული ტიპის ანალიზი არ არის ყოვლისმომცველი ხასიათის და ფოკუსირებულია მხოლოდ ცალკეულ მონაცემთა წარმოდგენასა და იმ ფაქტორების იდენტიფიცირებაზე, რომლებიც ან ხელს უწყობენ, ან აფერხებენ ელექტრონული მმართველობის განვითარების პროცესს. ამ ქვეგანყოფილების ხარვეზების მიუხედავად, ავტორს მიზანშეწონილად მიაჩნია გამოიყენოს ზოგადი სურათი, რეიტინგი და ელექტრონული მმართველობის ხარისხის დინამიკის მონაცემები წლების მიხედვით.

გაეროს ელექტრონული მმართველობის კვლევის თითქმის 20 წლის განმავლობაში გაანალიზებული იყო საქართველოს მიერ მიღებული ყველა ინდექსი. მიღებული მონაცემების ვიზუალიზაცია მოხდა და წარმოდგენილი იყო დიაგრამების სახით. ქვემოთ მოყვანილი სურათი N1 გვიჩვენებს საქართველოს ელექტრონული სერვისების ინდექსის დინამიკას 2003-2020 წლების შედეგების მიხედვით. (ეს მაჩვენებლები გენერირებულია ავტორის მიერ გაეროს 2003-2020 წლების კვლევის საფუძველზე).

დიაგრამა 1. ქართული ონლაინ სერვისების განვითარების დინამიკა

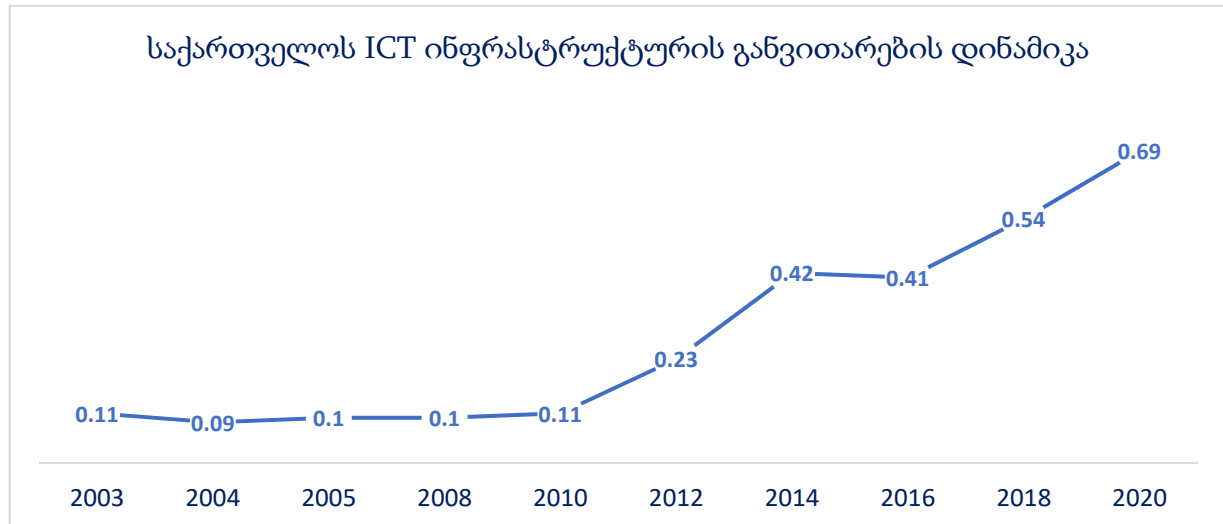

როგორც დიაგრამაზეა ასახული, 2003 წლიდან 2020 წლამდე პერიოდში საქართველოს ელექტრონული სერვისების ინდექსის განვითარება ძირითადად სიმეტრიული ტენდენციით ხასიათდება, გარდა რუსული ოკუპაციის შედეგად მიღებული 2008-2010 წლების კვლევის მონაცემებისა. 2012 წლის მონაცემებით, საქართველომ უპრეცედენტო პროგრესი განიცადა ელექტრონული სერვისების განვითარებაში. საქართველო შეუერთდა ღია მმართველობის პარტნიორობის (OGP) პროგრამას და დაიწყო ელექტრონული სერვისების დანერგვის სამოქმედო გეგმის პრაქტიკაში განხორციელება, რამაც გააუმჯობესა ქვეყნის ელექტრონული სერვისების განვითარების ინდექსი.

მეორე ინდიკატორი, რომელიც განსაზღვრავს ელექტრონული მმართველობის ინდექსს, არის სახელმწიფოს მიერ საკომუნიკაციო ინფრასტრუქტურის განვითარების ხარისხი.

ქვემოთ მოყვანილი სურათი N2 გვიჩვენებს საქართველოში ICT ინფრასტრუქტურის განვითარების დინამიკას 2003 წლიდან 2020 წლამდე.

დიაგრამა 2. საქართველოს ICT ინფრასტრუქტურის განვითარების დინამიკა

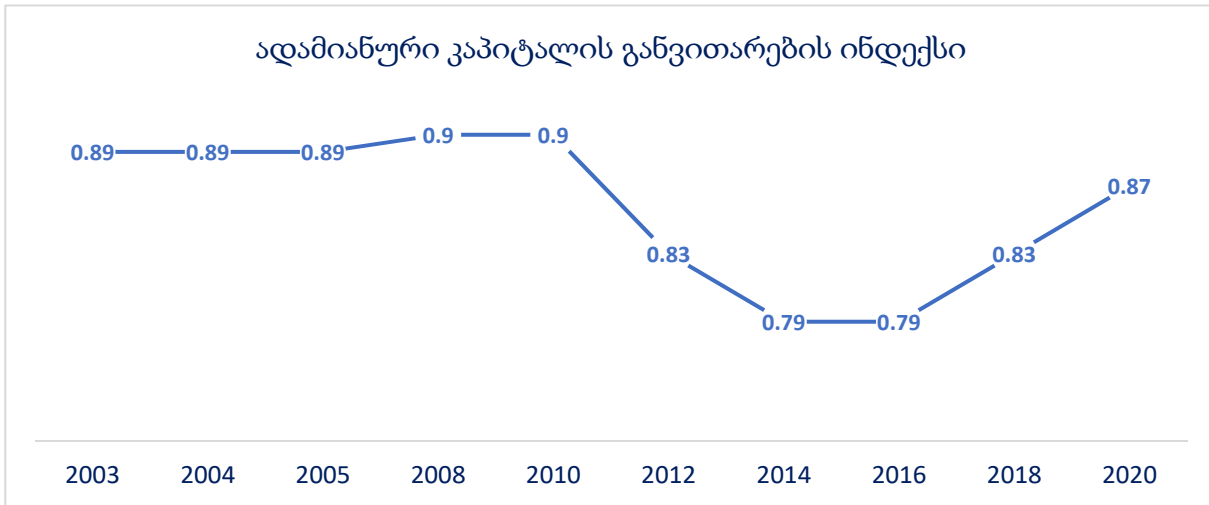

ეს მაჩვენებლები აჩვენებს, რომ საქართველოს ICT ინფრასტრუქტურის ზრდა მართლაც 2012 წელს დაიწყო. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, საქართველომ ამ დროის განმავლობაში დაიწყო ღია მმართველობის პარტნიორობის (OGP) სამოქმედო გეგმის პრაქტიკაში განხორციელება, რაც, სავარაუდოდ, ერთ-ერთი მთავარი ელემენტია, რომელიც დაეხმარება ქვეყნის ICT სტატუსის გაუმჯობესებას 2010-2012 წლებში. მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ მეორადი წყაროები გამოიყენება გაეროს მონაცემთა შეგროვების პროცესის დასახმარებლად.

მესამე ძირითადი ინდიკატორი, რომლითაც გაერო ადგენს ელექტრონული მმართველობის განვითარების ინდექსს მსოფლიოში, არის ადამიანური კაპიტალი. ეს იმის მაჩვენებელია, თუ რამდენია ელექტრონული სერვისების პოტენციური მომხმარებელი სახელმწიფოში.

გაეროს კვლევის მიხედვით, საქართველოს აქვს გაცილებით მაღალი ქულა ელექტრონული მმართველობის ამ მაჩვენებლის მიხედვით წინა ორ მაჩვენებელთან შედარებით. ქვემოთ მოყვანილი N3 სურათის მიხედვით, 2003 წლიდან დღემდე, ადამიანური კაპიტალი იყო ერთადერთი მაჩვენებელი, რომლითაც საქართველო მზად იყო ელექტრონული მმართველობისთვის.

დიაგრამა 3. ადამიანური კაპიტალის განვითარების ინდექსი

როგორც ICT ინფრასტრუქტურის მონაცემების შემთხვევაში, გაერო ეყრდნობა მონაცემებს მეორადი წყაროებიდან. კვლევის მეთოდოლოგიაში ცვლილებებმა გამოიწვია 2010-2014 წლებში დაფიქსირებული ვარდნა. უფრო კონკრეტულად, ქვეყანაში ადამიანური კაპიტალის გასაზომად გამოყენებულ პირველ ორ ქვეინდიკატორს დაემატა მესამე და მეოთხე ქვეინდიკატორი, რამაც გამოიწვია დიაგრამაზე ნაჩვენები მაჩვენებლების შესამჩნევი ცვლილება.

3. მუნიციპალიტეტებში განხორციელებული კვლევის პრაქტიკული ნაწილი და ინტერვიუების ანალიზი

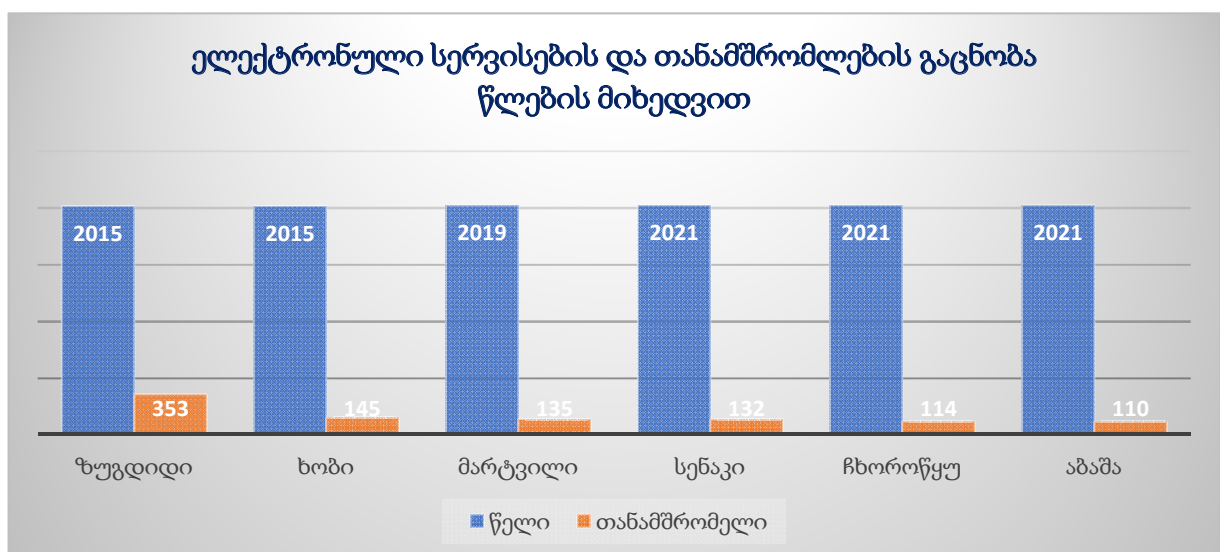
ამ ქვეთავში ავტორი გთავაზობთ როგორც არსებული რეალობის, ასევე ინტერვიუებიდან მიღებული შედეგების გაერთიანებით მიღებულ შედეგებს ანალიზს. ინტერვიუების დროს გამოიკვეთა, რომ მუნიციპალიტეტებმა სხვადასხვა დროს დაიწყეს ელექტრონული სერვისების დანერგვა (ეს მაჩვენებლები ავტორმა შეადგინა თვისებრივი კვლევის შედეგების საფუძველზე).

ამ თავში მოცემული ემპირიული მონაცემები შეგროვდა საქართველოს ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლებთან ინტერვიუების შედეგად. კვლევის მიზნებიდან გამომდინარე, შემუშავდა კონკრეტული კითხვარი, ასევე ჩაღრმავებული კვლევა, რისთვისაც კონკრეტული შემთხვევის სახით აღებული იქნა საქართველოს სამეგრელოს ზემო-სვანეთის რეგიონი. სულ 7 ინტერვიუ ჩატარდა 6 მუნიციპალიტეტში, მათ შორის:

ცხრილი N1. ინტერვიუები შემდეგ 6 მუნიციპალიტეტში

მუნიციპალიტეტი	პოზიცია	სახელი გვარი	ინტერვიუს ხანგრძლივობა
ზუგდიდის მუნიციპალიტეტი	საკრებულოს იურიდიული კომიტეტის თავმჯდომარე	სანდრო სორდია	48 წუთი
	საზოგადოებასთან ურთიერთობის, მედიისა და არასამთავრობო ორგანიზაციების მთავარი სპეციალისტი	გიორგი ჩიქოვანი	
მარტვილის მუნიციპალიტეტი	მერიის ადმინისტრაციული სამსახურის ადამიანური რესურსების მართვისა და საქმისწარმოების დეპარტამენტის უფროსი	თამარ წივწივაძე	26 წუთი
აბაშის მუნიციპალიტეტი	მერიის ადმინისტრაციული სამსახურის უფროსი	დიმიტრი ცანავა	21 წუთი
სენაკის მუნიციპალიტეტი	მერიის ადმინისტრაციული სამსახურის უფროსი	ნანა ზარანდია	33 წუთი
ჩხოროწყუს მუნიციპალიტეტი	მერიის საზოგადოებასთან ურთიერთობისა და მოქალაქეთა მომსახურების სამსახურის უფროსი	ინგა პაპასკირი	19 წუთი
ხობის მუნიციპალიტეტი	მერიის ადმინისტრაციული სამსახურის უფროსი	ზვიად ბუკია	18 წუთი

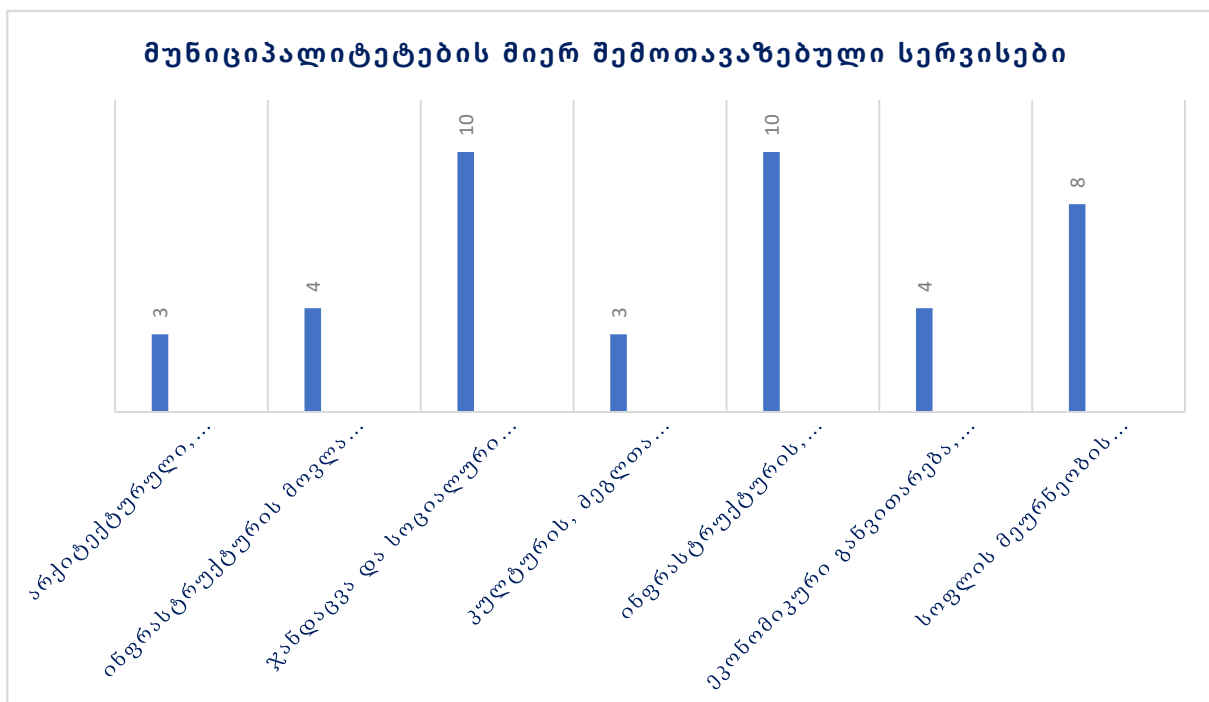
დიაგრამა 4. ელექტრონული სერვისების და თანამშრომლების გაცნობა წლების მიხედვით

როგორც N4 ნახაზიდან ჩანს, ყველა მუნიციპალიტეტის თითქმის ყველა თანამშრომელი იყენებს ელექტრონულ სერვისებს, ხოლო თითო მუნიციპალიტეტში მაქსიმუმ 5 ადამიანი პირდაპირ ორიენტირებულია ელექტრონული სერვისის მიწოდებაზე. ელექტრონული სერვისების დანერგვის შემდეგ არცერთ მუნიციპალიტეტს არ დაუსაქმებია დეველოპერი, რომელიც უშუალოდ მონაწილეობს მათ შექმნაში და არც ტრენინგი ჩატარებიათ. კვალიფიკაციის ამაღლება ასევე საკმაოდ პრობლემურია რეგიონში და პერსონალი იშვიათად მონაწილეობს ასეთ აქტივობებში.

ინტერვიუებმა ცხადყო, რომ ყველა მუნიციპალიტეტი მოსახლეობას თვითმმართველობის ფარგლებში გაწეულ ყველა სერვისს სთავაზობს. მუნიციპალური უფლებამოსილებები კლასიფიცირდება როგორც 1) მუნიციპალიტეტის საკუთარი უფლებამოსილებები 2) მუნიციპალიტეტის დელეგირებული უფლებამოსილებები ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსით. მუნიციპალური ხელისუფლების მიერ მოწოდებული ყველა სერვისი ნაჩვენებია სურათზე N5.

დიაგრამა 5. მუნიციპალიტეტების მიერ შემოთავაზებული სერვისები

ყველაზე მოთხოვნილი სერვისები შეიძლება დაიყოს ორ მიმართულებით. პირველი არის ყველაზე მოთხოვნილი ინდივიდუალური საჭიროების მქონე მოქალაქეებისთვის: სოციალური და ჯანდაცვის დახმარების სერვისები. მუნიციპალიტეტის მოსახლეობისთვის მეორე მასობრივი, ყოველდღიური საჭიროების მიმართულება შეიძლება იყოს დასუფთავება, მუნიციპალური ტრანსპორტი და კეთილმოწყობის სერვისები.

რესპონდენტები აღნიშნავენ, რომ: მომსახურება ძირითადად ორიენტირებულია მოწყვლად ჯგუფებზე, მათ შორის მოხუცებზე, თუმცა ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი არ განსაზღვრავს მათ პასუხისმგებლობას, როგორც სოციალურ დახმარებას და ჯანდაცვას. მიუხედავად ამისა, მუნიციპალიტეტი ერთგულია ნებაყოფლობითი უფლებამოსილების მიმართ და ძირითადად ყურადღებას ამახვილებს მოქალაქეებზე, რასაც რესპონდენტები უკავშირებენ არსებულ რთულ ეკონომიკურ ფონს.

სერვისები შექმნილია როგორც მოხუცების, ასევე შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა საჭიროებების გათვალისწინებით. რესპონდენტი ნანა ზარანდია, სენაკის

მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული სამსახურის უფროსი - ასახელებს "შშმ პირებს, რადგან მათ ესაჭიროებათ სპეციალური სერვისები და ინფრასტრუქტურა, რომელსაც ჩვენ დღეს ვაძლევთ სენაკის მუნიციპალიტეტში და ადაპტირებულია ასეთ ადამიანებზე და აღჭურვილია პანდუსებით. მერამ მოეწყო მსგავსი ინფრასტრუქტურა, რათა მათ შეეძლოთ მოსულიყვნენ და წარედგინათ განაცხადი, მოთხოვნა ან საჩივარი. ასევე გვაქვს სპეციალური კვების ცენტრი. ზრუნვის პროგრამა: ამ მხრივ, სენაკის მუნიციპალიტეტი პირველია, ვინც 2022 წლიდან სრულად აფინანსებს მუნიციპალიტეტს, რომელსაც მთელი მუნიციპალიტეტი აფინანსებს. არახელსაყრელი - კონკრეტულ ბენეფიციარებს უფასოდ აწვდის საკვებს".

ინტერვიუში გაირკვა, რომ მუნიციპალიტეტის საქმიანობაში მოქალაქეები არიან ჩართულნი. თუმცა, პროცენტული მაჩვენებელი შედარებით დაბალია, მიუხედავად იმისა, რომ მუნიციპალიტეტის შესაბამისი სტრუქტურის წარმომადგენლები აქტიურად ცდილობენ თავიანთი მონაწილეობის გაზრდას. თუ გადავხედავთ ტენდენციას, ის იზრდება, მაგრამ ჩართულობა მაინც დაბალია. ინტერვიუდან ირკვევა, რომ მუნიციპალიტეტის საქმიანობა ძირითადად მოიცავს იმავე კონტინგენტს, რომელიც დაინტერესებულია და იცნობს მუნიციპალიტეტის სტრუქტურას, კარგად ესმის მუნიციპალიტეტის არსი და იცის, როგორ გამოიყენოს მუნიციპალური რესურსები კარგი გაგებით. ძირითადი კონტინგენტი არასამთავრობო ორგანიზაციები და სამოქალაქო აქტივისტები არიან.

როგორც ინტერვიუდან ჩანს, მუნიციპალიტეტის მიერ დაგეგმილ ღონისძიებებში მოქალაქეების ჩართულობის დონე არ არის დამაკმაყოფილებელი. თუმცა, ადამიანთა გარკვეული ჯგუფი დაინტერესებულია მუნიციპალური საკითხებით და სხვადასხვა გზით ერთვება. მაგალითები: ადგილობრივი საკრებულოს სხდომებზე დასწრება, კომისიის სხდომებზე დასწრება, მერის მრჩეველთა საბჭოში მონაწილეობა და მოსმენის ანგარიშების დასწრება. ზუგდიდის მუნიციპალიტეტი ასევე იყენებს არაფორმალურ მექანიზმებს, როგორიცაა სამოქალაქო ბიუჯეტი, იგივე მონაწილეობითი ბიუჯეტირება და მწვანე ბიუჯეტი. ასევე არის კოოპერატივები, რომლებიც მოიცავს თანადაფინანსების კომპონენტს. ეს პარტნიორობები წარმოადგენენ სხვადასხვა საჭირო პროექტებს და მუნიციპალიტეტი უზრუნველყოფს მათ საკმაოდ მაღალ 95%-იან თანადაფინანსებას.

მოქალაქეებს შეუძლიათ მონაწილეობა მიიღონ ადგილობრივი თვითმმართველობის განხორციელებაში რამდენიმე გზით, მათ შორის:

- დასახლების საერთო კრებაზე დასწრება;
- მუნიციპალიტეტის საკრებულოსა და მუნიციპალიტეტის საკრებულოს კომისიის სხდომებზე დასწრება;
- შუამდგომლობის შეტანა;
- მერის და საკრებულოს წევრების მუშაობის შესახებ ანგარიშების მოსმენა.
- მუნიციპალიტეტები მოსახლეობას სთავაზობენ შემდეგი სახის ელექტრონულ მომსახურებას.
- პეტიციები, თუმცა, არ არის სრულად ელექტრონული, რადგან ხელმოწერის ფუნქცია არ არის დამატებული და მოქალაქეებმა უნდა დაასკანირონ და გააგზავნონ ამ გზით.
- საჯარო ინფორმაციის მოთხოვნა შესაძლებელია ონლაინ.
- შეუძლია კომუნიკაცია ელექტრონული ფოსტით.

რესპონდენტების თქმით, მუნიციპალიტეტის ვებ-გვერდებზე ხელმისაწვდომია თბილისის მერიის მუნიციპალური მომსახურების სააგენტოს პროგრამა, რომლის

გავრცელება 2016 წელს დაიწყო და ამჟამად ყველა მუნიციპალიტეტშია ხელმისაწვდომი. პროგრამა მოიცავს:

- სოციალური მომსახურების მიწოდების მოდული.
- ინფრასტრუქტურის მოდული.
- სამშენებლო ნებართვის გაცემა.
- შენობების ექსპლუატაციაში გაშვება.

ასევე არის ჩაშენებული პროგრამა „იდეა მერს“, როდესაც მოქალაქეს შეუძლია მერს იდეა შესთავაზოს და მერიაში განიხილება და შეიძლება შესაბამისი გადაწყვეტილების მიღება. ასევე არის აქტივების მართვის მოდული, რომელიც ჯერ არ ფუნქციონირებს, მაგრამ გააქტიურდება, ქონების მართვის შენობის რეგისტრაცია და ა.შ.

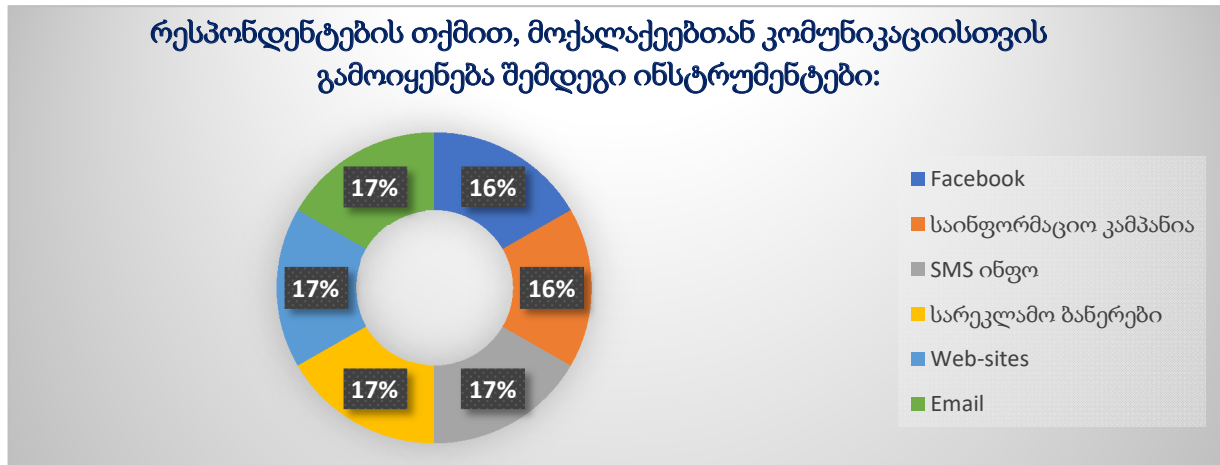
გიორგი ჩიქოვანის თქმით, პანდემიის დაწყების დღიდან მუნიციპალიტეტები საკრებულოს სხდომებს ზუმში ატარებდნენ და სოციალურ ქსელ „ფეისბუქზე“ გამოქვეყნდა ბმული, სადაც ნებისმიერ მოქალაქეს შეეძლო შეხვედრაზე დასწრება, კითხვების დასმა და კომენტარების სახით მონაწილეობა. რეგულაციების გაუქმების შემდეგ ჩართულია Facebook Live-იც. ზუგდიდის მუნიციპალიტეტს ჯერ კიდევ არ აქვს კამერები და საჭირო აღჭურვილობა, ამიტომ ერთი წარმომადგენელი რეკავს ტელეფონზე და ასევე შეუძლია მონაწილეობა მიიღოს და დაწეროს კომენტარი.

ამჟამად ხობის მუნიციპალიტეტს აქვს საუკეთესო ინფრასტრუქტურა ელექტრონული სერვისების მიწოდების განახლებისა და აღჭურვისთვის. ზვიად ბუკიას თქმით, "დღევანდელ სოფლებს აქვთ კანცელარია. მოქალაქეებს არ სჭირდებათ ქალაქში წასვლა საჩივრის ან წინადადების შესატანად, მაგრამ შეუძლიათ ამის გაკეთება ადგილზე და დაუყოვნებლივ მიიღონ პასუხი". თამარ წივწივადის თქმით, "მარტვილის მუნიციპალიტეტში ინტერნეტის გაფართოება იგეგმება, რადგან სოფლებში არ აქვთ. კომპიუტერული ტექნიკა ყოველწლიურად ახლდება". დანარჩენ მუნიციპალიტეტებს, პირველ რიგში, განახლება სჭირდებათ და თუ თანხას იპოვიან, აუცილებლად განაახლებენ.

რაც შეეხება ელექტრონული სერვისების მიწოდების მაჩვენებელს, ყველა მუნიციპალიტეტის წარმომადგენელი მიიჩნევს, რომ ბევრი დამაკმაყოფილებელია და შეიძლება გაუმჯობესდეს. თუმცა, ზუგდიდის წარმომადგენლები მიიჩნევენ, რომ შემოთავაზებული სერვისები სუსტია და საჭიროებს გაუმჯობესებას როგორც აღჭურვილობა, ასევე მომსახურება.

ინტერვიუმ ცხადყო, რომ მოქალაქეები იშვიათად სარგებლობენ ელექტრონული სერვისებით და არც ერთ მუნიციპალიტეტში არ ჩატარებულა კმაყოფილების გამოკითხვა. თუმცა, რესპონდენტებს მიაჩნიათ, რომ მოსახლეობა დადებითად არის განწყობილი ელექტრონული სერვისების მიმართ. მოქალაქეთა თვითმმართველობაში ჩართვის ინსტრუმენტებს შორის ყველაზე ეფექტურია მათი საბუთების რეგისტრაცია მუნიციპალიტეტში. რესპონდენტთა თქმით, ადამიანების უმეტესობა ადგილზე მიდის სასურველი სერვისის მისაღებად, თუმცა კომუნიკაციისთვის ელექტრონულ ფოსტას და სოციალურ მედიას იყენებს. სურათი N6 გვიჩვენებს ინსტრუმენტებს, რომლებსაც ადგილობრივი მუნიციპალიტეტი იყენებს მოსახლეობასთან კომუნიკაციისთვის.

დიაგრამა 6. ინსტრუმენტები, რომლებიც გამოიყენება მოსახლეობასთან კომუნიკაციისთვის

ასევე აღსანიშნავია ყველა მუნიციპალიტეტის წარმომადგენლის მზადყოფნა დანერგოს ელექტრონული სერვისები, სადაც მიაჩნიათ, რომ ახალი თაობა, ინტერნეტიზაცია და თანამედროვე ტექნოლოგიები საშუალებას მისცემს მათ უფრო აქტიურად ჩაერთონ თვითმმართველობის საქმიანობაში. მათი აზრით, რაც მეტი ელექტრონული სერვისი დაინერგება, მით მეტი იქნება მოსახლეობა ჩართული. ეს აუცილებელია მუნიციპალიტეტისთვის და მოსახლეობისთვის და ზოგადად თვითმმართველობის საქმიანობის განვითარებისთვის.

კიდევ ერთი საინტერესო დასკვნა იყო ის, რომ ყველა მუნიციპალიტეტს ერთნაირი გამოხმაურება ჰქონდა, რადგან მათ არ აქვთ შესაძლებლობა შექმნან ელექტრონული სერვისები ან პროგრამები. მიუხედავად ამისა, მათ შეუძლიათ მოამზადონ წინადადებები საჭიროების შემთხვევაში დამატებითი სერვისების მოთხოვნით. ამის შემდეგ ჩატარდება კვლევა და ამ სერვისებს მუნიციპალური სერვისების განვითარების სააგენტო გასცემს, თუმცა პრეცედენტები არ არსებობს.

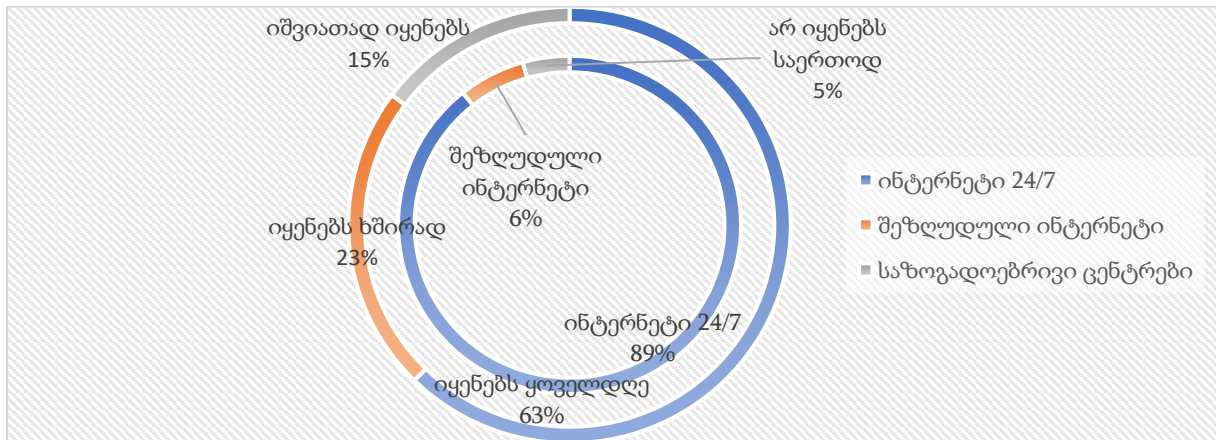
გარდა ფინანსური რესურსებისა, ასევე აკლია ცოდნა და კომპეტენცია ახალი სერვისის შესაქმნელად. პრობლემა ყველა მუნიციპალიტეტს აქვს და ავტორი გამოყოფს ზუგდიდის მუნიციპალიტეტს, სადაც გიორგი ჩიქოვანი არსებულ გამოწვევებსა და საკითხებზე საუბრობს. „2018 წელს შეიქმნა აპლიკაცია Igov.Zugdidi, რომელიც შეიცავდა ტურისტულ ადგილებს, საკრებულოს სხდომების თარიღებს, კომისიის სხდომების თარიღებს, თანამდებობის პირების მოკლე ბიოგრაფიებს და ინფორმაციას სხვადასხვა დაგეგმილ აქტივობებზე. ვცადეთ გამოცხადებულიყო ტენდერი და არასწორად გამოცხადდა და ახლა, სამწუხაროდ, არ მუშაობს“.

4. კვლევის შედეგების რაოდენობრივი კვლევის ანალიზები

ქვემოთ მოყვანილი სურათი გვიჩვენებს, რამდენად ხელმისაწვდომია ინტერნეტი კვლევის მოსახლეობისთვის და რამდენად ხშირად იყენებენ ისინი ინტერნეტს. კვლევის რაოდენობრივმა მონაცემებმა აჩვენა, რომ მუნიციპალიტეტებში მცხოვრები რესპონდენტთა 89.3%-ს აქვს ინტერნეტი 24/7, შეზღუდული წვდომა აქვს 6.3%-ს, ხოლო დანარჩენ 4.4%-ს აქვს წვდომა საზოგადოებრივ ცენტრებზე. რესპონდენტთა თქმით, 63% იყენებს ინტერნეტს ყოველდღიურად, 23% საკმაოდ ხშირად იყენებს ინტერნეტს, 20% იყენებს ინტერნეტს „საშუალო“ ინტენსივობით, 15% - იშვიათად, ხოლო 5% არ იყენებს

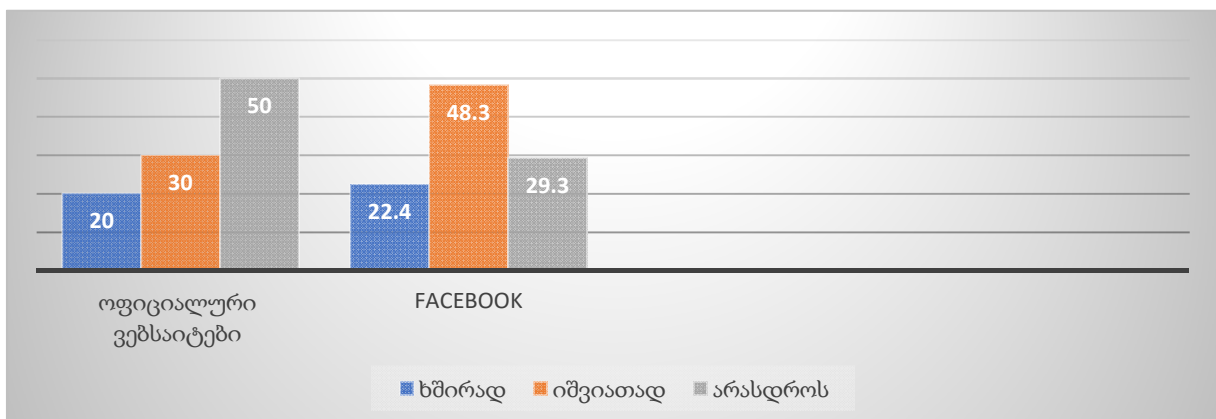
ინტერნეტს (ეს მაჩვენებლები ავტორმა რაოდენობრივი კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით შეადგინა). ნახაზზე N7 ასახავს ინტერნეტის სიხშირეს მოსახლეობის მიხედვით.

დიაგრამა 7. ინტერნეტის გამოყენების სიხშირე

დიაგრამა N8 პასუხობს კითხვაზე, რამდენად ხშირად იყენებს მოსახლეობა ადგილობრივი მუნიციპალიტეტის ვებსაიტს, გამოკითხულმა მხოლოდ 20%-მა თქვა ხშირად, 30%-მა იშვიათად და 50%-მა არასდროს. კითხვაზე, თუ რამდენად ხშირად ეკონტაქტება მუნიციპალიტეტს სოციალური მედიის საშუალებით, 48,3%-მა თქვა, რომ იშვიათად ურთიერთობს, 29,3%-ს არასოდეს ჰქონია მსგავსი ურთიერთობა ადგილობრივ მუნიციპალიტეტებთან, 22,4%-ს კი აქვს ხშირი კავშირი ადგილობრივ მუნიციპალიტეტებთან.

დიაგრამა 8. ადგილობრივი მუნიციპალიტეტის ვებგვერდისა და Facebook გვერდების გამოყენების სიხშირე

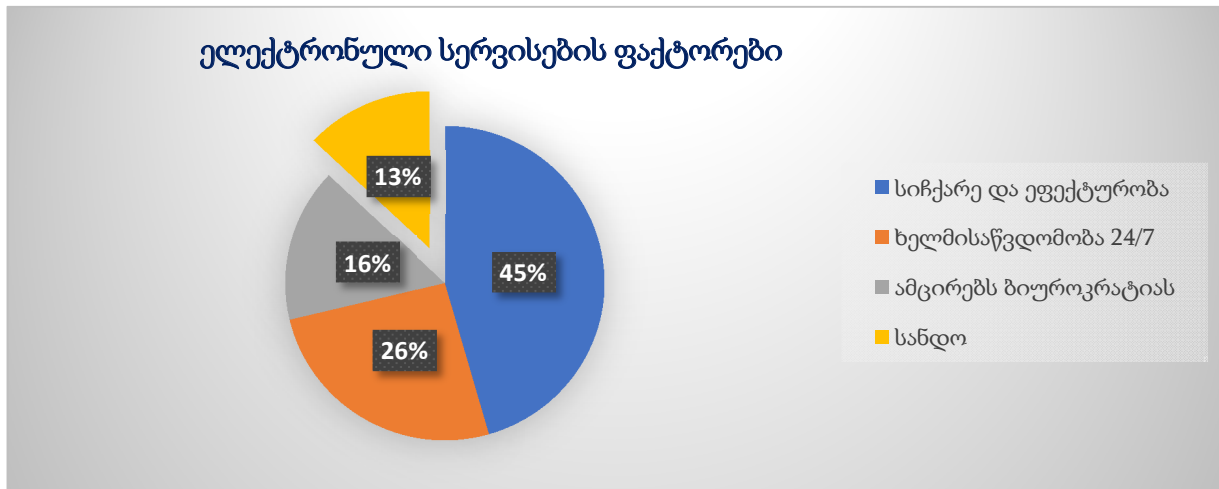

მუნიციპალიტეტის მიერ შემოთავაზებული ელექტრონული სერვისების შესახებ ცოდნასთან დაკავშირებით რესპონდენტებმა განაცხადეს: 32,5% ფიქრობს, რომ იცის, ხოლო 47,8% ფიქრობს, რომ შეზღუდული ინფორმაცია აქვს. შედარებისთვის, 19,7%-ს საერთოდ არ აქვს ინფორმაცია. გამოკითხვამ აჩვენა, რომ ბოლო თვეში მუნიციპალიტეტების მიერ შემოთავაზებული ელექტრონული სერვისებით სარგებლობდა გამოკითხულთა 32,2%, ექვსი თვის წინ 14,6%, ერთი წლის წინ 11,7%, ხოლო 41,5% არ ისარგებლა.

კვლევამ აჩვენა, რომ კითხვაზე, თუ რამდენად ზოგავს დროს ელექტრონული სერვისების გამოყენებით, გამოკითხულთა 88,2% თვლის, რომ ეს ზოგავს დროს, 10,8% - არ არის დარწმუნებული ამ მოსაზრების მართებულობაში, ხოლო 5% არ ფიქრობს, რომ ეს საერთოდ

ზოგავს დროს. სურათი N9 გვიჩვენებს, თუ რა ფაქტორები ახდენს გავლენას ელექტრონული სერვისების გამოყენებაზე:

დიაგრამა 9. ელექტრონული სერვისის ფაქტორები

კვლევამ აჩვენა, რომ კითხვაზე, კმაყოფილია თუ არა მუნიციპალიტეტის მიერ შემოთავაზებული ელექტრონული მომსახურებით - გამოკითხულთა 29.8%-მა განაცხადა, რომ კმაყოფილია. 30.7%-ს ამაზე კონკრეტული მოსაზრება არ აქვს, 39.5% კი უკმაყოფილოა. მიუხედავად ამისა, კითხვაზე, როგორ ფიქრობენ, რომ ელექტრონულ სერვისებს შეუძლია მოტივაცია გაუწიოს ადამიანებს ადგილობრივი ხელისუფლების საქმიანობაში ჩართვისთვის, რესპონდენტებმა უპასუხეს შემდეგნაირად სურათზე N10.

დიაგრამა 10. როგორ უწყობს ხელს ელექტრონული სერვისები ადამიანებს მუნიციპალურ საქმიანობაში ჩართვაში

5. ინტერვიუების და კითხვარის შეზღუდვები

კვლევები ჩატარდა რაოდენობრივი და ხარისხობრივი მეთოდების გამოყენებით კვლევის კითხვებზე პასუხის გასაცემად და შეზღუდვები ორივე კვლევაშია.

თვისებრივი კვლევის შემთხვევაში, რამდენიმე ფაქტორი გავლენას ახდენს კვლევის შეზღუდვებზე. ინტერვიუში ექვსი მუნიციპალიტეტის წარმომადგენელი მონაწილეობდა, სადაც სულ ცხრა მუნიციპალიტეტი იყო. სამწუხაროდ, სხვა მუნიციპალიტეტებთან ინტერვიუების ჩატარება შეუძლებელი იყო სხვადასხვა მიზეზის გამო (ერთ-ერთი იყო ინტერნეტთან წვდომა წაღებული მუნიციპალიტეტში). ამ მხრივ ყველაზე რთული იყო ონლაინ ინტერვიუების ჩატარება ონლაინ ფორმატში.

შეზღუდვა რაოდენობრივი მეთოდია და კვლევამ გამოიკვლია 205 მცხოვრები. პირველ პრობლემად შეიძლება დასახელდეს ონლაინ გამოკითხვების დისტანციურად ჩატარება, რადგან კვლევის მონაწილეთა უმეტესობა შესაძლოა დასაქმებული ყოფილიყო. გამოკითხვაში მონაწილეობა მიიღო 205 ადამიანმა, რომელთა შედეგები მიღებული იყო შერჩევის დიზაინისა და ტენდენციების გამოვლენის მოცულობის ნაკლებობის გამო. სიშორის გამო, ადვილი არ იყო ყველა დაინტერესებულ მხარესთან დაკავშირება და გასაუბრება მათი შეხედულებების გამოსაკვლევად.

დასკვნა

ამ ნაშრომში მოცემული კვლევის ძირითადი კურსი მიზნად ისახავს გამოავლინოს ურთიერთდაკავშირებული ფაქტორები და მნიშვნელოვნად განაპირობებს ადგილობრივი თვითმმართველობის, როგორც კონცეფციის წარმატებულ განხორციელებას. ამასთან დაკავშირებით შეიძლება შემდეგი დასკვნების გამოტანა:

განსაკუთრებული აქცენტი კეთდება ადგილობრივი თვითმმართველობის არსის ზუსტად გააზრებაზე, რათა შეიქმნას მისი ფუნქციონირების გარანტიები. აღსანიშნავია მისი დემოკრატიული ღირებულებითა და დანიშნულებით, რაც გულისხმობს, რომ ამ ინსტიტუტის შედეგად მკვეთრად იზრდება მოქალაქეთა წილი საჯარო პოლიტიკური მართვის სისტემაში.

- ადგილობრივი თვითმმართველობის მეორე დანიშნულება მდგომარეობს საჯარო ხელისუფლების დაბალანსების ფუნქციაში, რაც გულისხმობს ზოგადად საჯარო ხელისუფლების სისტემის ეფექტურ განხორციელებას, რაც მიიღწევა უფლებამოსილების დეცენტრალიზაციისა და კონსტიტუციური მექანიზმების გამოყენებით. უფლებამოსილების დეცენტრალიზაცია და ფუნქციების სწორი გადანაწილება ეფექტური მენეჯმენტის საფუძველია.

კვლევამ აჩვენა, რომ საჯარო დაწესებულებების პრაქტიკაში ელექტრონული მმართველობის და ელექტრონული სერვისების დანერგვის კუთხით არსებული განვითარების მიუხედავად, საქართველოს სამთავრობო სექტორის წინაშე ჯერ კიდევ ბევრი გამოწვევაა.

თანამედროვე მსოფლიოში ნებისმიერი სახელმწიფო ცდილობს გააუმჯობესოს მართვის პროცესი თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებით. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ ელექტრონული სერვისების მართვის პროცესში ინტეგრაციის მიუხედავად, დანერგილი ციფრული სერვისების უმეტესობა არ ამართლებს მოლოდინს. ეს გამოწვეულია რამდენიმე ფაქტორით, მათ შორის ამ საკითხზე მეცნიერული კვლევის არარსებობით. მრავალ ქვეყანაში ელექტრონული მმართველობის დანერგვა ხორციელდება წინასწარი კვლევის ჩატარების გარეშე, რაც ხშირად უკავშირდება პროექტის განხორციელების სამოქმედო სტრატეგიების ნაკლებად სრულყოფილ ანალიზს. მთავრობას არ გააჩნია ინფორმაცია იმის შესახებ, თუ რა ტიპის ციფრულ სერვისებს არჩევს საზოგადოება, ან საერთოდ არსებობს თუ არა მოთხოვნა ელექტრონულ სერვისებზე.

ინფორმაციის მიღება შესაძლებელია ინტერნეტის საშუალებით, მაგრამ საზოგადოებასთან ელექტრონული კომუნიკაციის სტანდარტები დასახვეწია. იმისათვის, რომ ხელი შეუწყოს მოქალაქეების მონაწილეობას ინფორმაციის მოპოვებასა და სხვადასხვა საკითხზე განხილვაში, აუცილებელია ვებგვერდების შემუშავება და დროული განახლებები, რომლებიც მოიცავს სხვადასხვა სერვისებზე წვდომას სამთავრობო და საჯარო დაწესებულებების ვებ რესურსებზე.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოში ელექტრონული მმართველობის დანერგვა არათანმიმდევრულია. ადგილობრივი თვითმმართველობის დონეზე ჩატარებულმა კვლევამ აჩვენა, რომ ელექტრონული მმართველობა და ელექტრონული სერვისები სხვადასხვა დროს დაინერგა.

კვლევამ გამოავლინა რამდენიმე ხარვეზი, რომელიც უნდა აღმოიფხვრას შემდეგ მიმართულებებში:

- ქვეყნის ICT ინფრასტრუქტურა (მათ შორის ინტერნეტის გავრცელება და
- საჭირო აღჭურვილობით უზრუნველყოფა)
- საჯარო მოხელეთა გადამზადება და კომპეტენტური კადრების დაქირავება
- საზოგადოების კმაყოფილების კვლევის ჩატარება

სერვისები, როგორიცაა კავშირის წერტილი, უნდა იყოს ციფრული, რათა მოხდეს ქვეყნის დიგიტალიზაცია და გაზარდოს მოქალაქეთა ჩართულობა. უნდა შეიქმნას კომუნიკაციების პლატფორმები, სადაც შესაძლებელია გადახდების და სხვა სერვისების ინტეგრირება.

კვლევამ აჩვენა, რომ ყველაზე მოთხოვნილი სერვისები სოციალურ, ჯანდაცვის, ტრანსპორტისა და სოფლის მეურნეობის სფეროებში უნდა გაციფრულდეს. სენსორები უნდა განვითარდეს ტრანსპორტის რეალურ დროში თვალყურის დევნების გასაადვილებლად. საგრანტო განაცხადები ან სხვა სახის განაცხადები ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ელექტრონულად.

შედეგად, ასეთი პოლიტიკა გააუმჯობესებს სერვისებს და გააუმჯობესებს ინფორმაციის გაცვლას. ეს გაზრდის მთავრობების გამჭვირვალობას და გაზრდის ნდობას მოსახლეობის მიმართ, დაზოგავს ხარჯებს, გააუმჯობესებს მოქალაქეების საქმიანი ცხოვრებისა და საქმიანობის ხარისხს, გაზრდის მოქალაქეთა ინტერესს და სერვისების გამოყენებას და გაზრდის მათ ჩართულობას მუნიციპალურ საქმიანობაში.

ბიბლიოგრაფია

1. Koh, Chang E., Ryan, Sherry, & Prybutok, Victor R., Creating value through managing knowledge in an e-government to constituency (G2C) environment. *Journal of Computer Information Systems*, 45(4), 2005;
2. Alshehri, Mohammed, Drew, Steve, E-government fundamentals. *Proceedings of the IADIS International Conference ICT, Society and Human Beings 2010*. <https://research-repository.griffith.edu.au/server/api/core/bitstreams/12e5b562-5943-5975-878c-883c973a898d/content> [უკანასკნელად გადამოწმდა 01.03.2025];
3. Bisen, Shilpa, Suresh, The Impact of the Internet in Twenty-First Century Addictions: An Overview, in *Psychological, Social and Cultural aspects of Internet addiction*. IGI Global, 19. 2018.
4. Wellman, Barry, *The Internet in everyday life*. John Wiley & Sons. 2002;
5. Dutton, William H., Peltu, Malcolm, *The emerging Internet governance mosaic: connecting the pieces*. 2005;
6. Polat, Rabia Karakaya, *The Internet and political participation: Exploring the explanatory links*. *European journal of communication* 20(4). 2005;
7. Saxena, Kul Bhushan Chandra, *Towards excellence in e-governance*. *International Journal of Public Sector Management*, 18(6). 2005;
8. Vassil, Kristjan, Solvak, Mihkel, Vinkel, Priit, & Alvarez, R. M. *The diffusion of internet voting. Usage patterns of internet voting in Estonia between 2005 and 2015*. *Government Information Quarterly*. 33(3). 2016;
9. Pappel, Ingrid; Tsap, Valentyna; Draheim, Dirk . (2021). *The e-LocGov model for introducing e-governance into local governments: an Estonian case study*. *IEEE Transactions on Emerging Topics in Computing*, 9 (2), 597–611. DOI: 10.1109/TETC.2019.2910199.
10. Pike, Andy, Rodriguez-Pose, Andrés, Tomaney, John J, *Local and Regional Development*. London: Routledge. 2006;
11. Willis, Jerry W., *Foundations of Qualitative Research - Interpretive and Critical Approaches*, In J. W. Willis. California: Sage Publications, Inc. 2007;
12. Yin, Robert k., *Case Study Research and Applications Design and Methods* . In R. k. Yin, *Case Study Research and Applications Design and Methods*. Los Angeles : SAGE Publications, Inc. 2018;
13. OGP Georgia. (2012-2019). *Georgia developed and successfully implemented 4 Action Plans in cooperation with civil society*.. Retrieved from OGP Georgia: <https://ogpgeorgia.gov.ge/en/action-plan>. [უკანასკნელად გადამოწმდა 01.03.2025];
14. *Community Centers*. 2021;
15. *My.gov.ge*. 2012.